

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ Τῇ ΙΕΡᾷ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ
1935

Η ΠΡΩΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Τύχη ἀγαθῆ.

Μία δεκαετία, διάστημα χρόνου βραχύτατον ἐν τῷ βίῳ τῶν ἔθνῶν, ἀποτελεῖ οὐχὶ ἀσήμαντον χρόνον ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν διανούντων τὸ δεύτερον τμήμα τῆς φθαρτῆς αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ὑπάρξεως. Ἀλλὰ πολὺ σημαντικὸν τυγχάνει τὸ δεκαετὲς διάστημα προκειμένου περὶ ἀνθρωπίνων ἔργων καὶ δὴ καὶ περὶ συγγραφῶν περιοδικῶν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὅταν τὰ περιοδικὰ ταῦτα ἔργα εἶναι ἐπιστημονικὰ καὶ ἔχωσι λίαν περιορισμένον σκοπὸν, ἐκδίδονται δέ, ὑπὸ τοὺς γωστοὺς εἰς τοὺς ἐπαίοντας ὄρους, ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἐλάχιστα τοιαῦτα συγγράμματα ηὐτύχησαν νὰ ἔχωσιν ἀδιάκοπον βίον κατὰ δεκαετίας ἀριθμούμενον. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι λίαν εὐνόητος ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐγενῆς ὑπερηφάνεια, ἣν αἰσθάνονται οἱ τε ἐκδόται καὶ οἱ πιστοὶ συνεργάται τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τοῦ δεκάτου αὐτῶν τόμου, ὅστις, θεία εὐδοκία, δημοσιεύεται κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δεκάτου τούτου τόμου ἐθεώρησα σκόπιμον, ὅπως προτάξω ὧδε ὀλίγας γραμμάς, ἵνα ἐκθέσω τοῦτο μὲν τὰς δυσχερείας, καθ' ὧν προσέκρουσε καὶ ἄς κατώρθωσε μέχρι τοῦδε νὰ κατανικήσῃ ἡ εὐγενῆς προσπάθεια πρὸς θεμελίωσιν ἡπειρωτικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ, τοῦτο δὲ σκέψεις τινὰς ἐπικαιροὺς καὶ χρησίμους, ἔτι δὲ ν' ἀπονείμω τὸν δίκαιον ἔπαινον πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, εἰς οὗ τὴν ἐξαίρετον ψυχικὴν δύναμιν καὶ τοὺς ἀτρύτους μόχθους ὀφείλεται τὸ ἐκπληκτικὸν ὄντως κατόρθωμα τῆς ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην τακτικῆς τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐκδόσεως.

Ὅτε πρὸ δεκαετίας ὁ Σπυρίδων Βλάχος, ὁ ἀκάματος οὗτος τῆς Ἐκκλησίας λειτουργὸς καὶ τοῦ ἔθνους ὀτρηνὸς θεράπων, μὴ ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἀπὸ ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς καὶ εκπαιδευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως ἄξια λόγου εἰργάσατο ὡς μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Κονίτισης τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ πολλῶ μᾶλλον ὡς μητροπολίτης Ἰωαννίνων, ἀναδειχθεὶς τῶν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας ἐπισκόπων ἐφάμιλλος, ἠθέλησε καὶ ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἰδίαν πατρίδα, τὴν αἰωνίαν Ἡπειρον, πρὸς ἣν ἀτυχῶς ἡ μεγάλη πατρίς Ἑλλάς δὲν ἐπεδείξατο μέχρι

τοῦδε φιλοστοργίαν ἀνάλογον πρὸς τὰ θερμὰ αἰσθήματα καὶ τὰς γενναίας θυσίας τῶν τέκνων τῆς Ἡπείρου ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, εἶχε μεγάλους καὶ εὐνοήτους διὰ τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου ἐνδοιασμούς, ὧν κατέστησεν ἡμᾶς κοινωνούς.

Καὶ ὄντως αἱ προβάλλουσαι δυσχέρειαι δὲν ἦσαν ὀλίγαι οὐδὲ μικραί. Ἐν πρώτοις διηρχόμεθα δυσμενῆ πρὸς τοιαύτας ἀποπείρας περίοδον οὐ μόνον γενικῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας, ἀλλὰ καὶ προφανοῦς ἔνεκα τῶν πολεμικῶν καὶ μεταπολεμικῶν ἠθικῶν κλονισμῶν μειώσεως τῆς πρὸς ὑποστήριξιν εὐγενῶν ἔργων, ἀπαιτούντων ὑλικὰς δαπάνας, προθυμίας τῶν πολλῶν. Πρὸς τούτοις ἀνεφαίνεται καὶ ἄλλη δυσχέρεια, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ προερχομένη, διότι εἶναι ὁμολογουμένως ἐξαιρετικῶς δύσκολον νὰ εὔρη τις εἰδικούς συνεργάτας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐπαρκῆ ὕλην διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος καθαρῶς τοπικοῦ, ἀποκλείοντος πᾶσαν πραγματείαν μὴ ἀμέσως ἢ τοῦλάχιστον ἐμμέσως εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ τὰ ἠπειρωτικὰ πράγματα καθόλου ἀναφερομένην.

Τὰς δυσκολίας ταύτας καὶ ἄλλας, ἃς δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπαριθμήσω ἐνταῦθα, δὲν παρείδομεν βεβαίως καὶ ἡμεῖς οἱ τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστημονικοὶ σύμβουλοι, ἀλλὰ γνωρίζοντες τὸ ἱερὸν πῦρ, ὅπερ δὲν ἔπαυσε ποτὲ θερμαῖνον τὴν πρὸς πᾶν καλὸν ἔργον ρέπουσαν ψυχὴν τοῦ ἀνδρός καὶ τὴν ἀκαταπόνητον αὐτοῦ φιλεργίαν καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ εὐρίσκειν πόρον ἐν τοῖς ἀπόροις, ἐσπεύσαμεν νὰ ἐνισχύσωμεν αὐτὸν ἠθικῶς πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ὠραίας προθέσεως, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἀνάληψις τῆς εὐθύνης θὰ συνεπήγετο πάντως τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, παρὰ πᾶν ἐπιπροσθοῦν ἐμπόδιον, διότι ὁ Σπυρίδων Βλάχος δὲν συνειθίζει νὰ ἴσταται ἀμηχανῶν καὶ ἀπρακτῶν πρὸ τῶν ἐμποδίων, ἀλλ' εὐρίσκει τρόπον νὰ παρακάμπῃ ταῦτα σπεύδων πρὸς τὸν τεθέντα ἐκάστοτε εὐγενῆ σκοπόν.

Ἄλλ' ἢ μοῖρα ἠθέλησεν, ὅπως αἱ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου μελετηθεῖσαι δυσχέρειαι ἐπαυξήθωσι μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Καὶ δὴ καὶ πολὺν ταχέως διεπιστώθη ὅτι ἢ πατροπαράδοτος φιλομουσία καὶ ἢ φιλοθυσία τῶν συγχρόνων καλῶν κἀγαθῶν Ἡπειρωτῶν, ἐφ' ἧς εἵχομεν στηρίζει πολλάς, ὡς εἰκός, ἐλπίδας, ἔχουσιν ἀμβλυνθῆ σημαντικῶς καὶ δὲν ὑπῆρξαν ἀνάλογοι πρὸς τὰ μεγάλα αἰσθήματα, ἅτινα διέκριναν τὰς προγενεστέρας ἠπειρωτικὰς γενεάς, ὧν τὰ ἔργα καὶ αἱ θυσίαι ὑπὲρ ἔθνικῶν σκοπῶν ἐξησφάλισαν εἰς τὴν Ἡπειρον τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Πανελληνίου καὶ τὸ ἐπωνύμιον τῆς Εὐάνδρου. Ἄλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐγγύτεροι συνεργάται καὶ ἐπιμεληταὶ τῆς ἐκδόσεως δὲν ἠδυνήθημεν ἔνεκα λόγων ἀπο-

χρώντων νὰ παράσχωμεν εἰς τὸν ἰδρυτὴν τοῦ Περιοδικοῦ πλήρη τὴν ἀρωγὴν, ἣν παρ' ἡμῶν εὐλόγως ἀνέμενε καὶ ἣν εἶχομεν τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν νὰ προσφέρωμεν. Διορισθέντες ὀλίγον μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου τακτικοὶ καθηγηταί, ὁ μὲν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ὁ δὲ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης, ἀνελάβομεν, ὡς εὐνόητον, νέας ὑποχρεώσεις μεγάλας καὶ μᾶλλον ἐπειγούσας, αἵτινες ἠνάγκασαν ἡμᾶς, παρὰ πᾶσαν καλὴν θέλησιν, νὰ θέσωμεν εἰς δευτέραν μοῖραν τὰς πρὸς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» καὶ τὸν μακρόθυμον ἰδρυτὴν αὐτῶν ὑποχρεώσεις. Ἰδιαιτέρως δ' ἐγώ, ἐπιβαρυνθεὶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ διοικήσει καὶ ὀργανώσει τοῦ ἀριστυσάτου τῆς Βορείου Ἑλλάδος Πανεπιστημίου καθηκόντων, δὲν ὀκνῶ νὰ ὁμολογήσω τὴν συναίσθησιν, ἣν ἔχω, ὅτι δὲν παρέσχον εἰς τὸ ἔργον τὴν συμβολήν, ἣν ὁ φίλος ἰδρυτὴς καὶ ἐκδότης αὐτοῦ παρ' ἐμοῦ προσεδόκα. Σημειωτέον ὅμως ὅτι καὶ οἱ εἰδικοὶ κλάδοι τῶν ἐπιστημονικῶν μου μελετῶν, ξένοι ἐντελῶς πρὸς τὰ ἠπειρωτικὰ πράγματα, εἰς ὧν καὶ μόνον τὴν ἐξέτασιν τυγχάνει ἀφιερωμένον τὸ περιοδικὸν τοῦτο, δὲν μοι ἐπιτρέπουσιν ἀτυχῶς ν' ἀφοσιωθῶ τόσον, ὅσον ἐπιθυμῶ, εἰς τὸ τὴν ἰδιαιτέραν μου πατρίδα ἐξυπηρετοῦν πολύτιμον ἔργον. Ἡ δὲ ἀκαδημεικὴ εὐπρέπεια δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐπιλαμβάνηται τις τῆς ἐξετάσεως πραγμάτων ξένων πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιστημονικὰς ἀσχολίας, δι' ἃ ὑπάρχουσιν εἰδικοὶ ἐρευνηταί. Δὲν δύναμαι οὐχ ἥτιον ν' ἀποσιωπήσω ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ πικρὸν τι παράπονον ὅτι δηλαδὴ οἱ λόγοι Ἡπειρωταί, πρὸς οὓς ἀπετάθην διὰ τοῦ μακροῦ ἐρωτηματολογίου, τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ, ἐν τέλει τῆς περὶ «ἠπειρωτικῶν θεσμίων ἐρεύνης» πραγματείας μου, δι' ὃ ἐπαινετικούς ἔγραψε λόγους ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος Παπούλιας, οὐδὲν ἔπραξαν ἵνα μ' ἐνισχύσωσιν ἐν τῇ ἀποπείρᾳ, ὅπως περισυλλέξω καὶ ταξινομήσω τὰς ὑπαρχούσας τυχρὸν ἐν Ἡπειρῷ ἢ ὑπαρξάσας ἐκεῖ παλαιὰς διατάξεις τοπικοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου, τοῦ μόνου κλάδου, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδυνάμην νὰ παράσχω ἀξίαν λόγου τινὸς συμβολήν εἰς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ». Καθίσταται ὁμολογουμένως ἀπίστευτον ὅτι οὐδεμίαν ἔλαβον ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐξ ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα ἐρωτημάτων ἀποτελούμενον συστηματικὸν ἐκεῖνο ἐρωτηματολόγιον.

Παρ' ὅλα ὅμως τὰ ἀντίξοα ταῦτα καὶ παρ' ὅλας τὰς ἄλλας δυσχερείας, καθ' ὧν ἐπάλαισεν ὁ ἀκάματος ἰδρυτὴς καὶ ἐκδότης τοῦ Περιοδικοῦ κατὰ τὸ λῆξαν δεκαετὲς χρονικὸν διάστημα καὶ αἵτινες θὰ ἐδικαιολόγουν τὴν διακοπὴν τῆς πολυμόχθου καὶ πολυδαπάνου ἐκδόσεως, τὸ ἔργον προήχθη ἀδιακόπως καὶ πρόκειται ἤδη δέκα ὅλοι τόμοι, κόσμημα πάσης Βιβλιοθήκης, περιέχοντες σπουδαίας

πραγματείας, ξένων τε καὶ ἡμετέρων, καὶ πολύτιμον καὶ ἄφθονον ἠπειρωτικὸν ὑλικὸν πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπιδοθησομένων εἰς τὴν συστηματικὴν αὐτοῦ ἐπεξεργασίαν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐκμετάλλευσιν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθόν. Ἡ βαθεῖα ὁμως συναίσθησις τῶν ἐν τῇ ἐρευνῇ τῶν ἠπειρωτικῶν πραγμάτων ὑπαρχόντων μεγάλων κενῶν καὶ ἡ μὴ ἐμφάνισις, ἐν τῷ παρόντι τοῦλάχιστον χρόνῳ, χειρῶν ἐτοίμων, ὅπως παραλάβωσι τὸν ἠπειρωτικὸν πυρσόν, ὃν ἀνῆψε καὶ διετήρησεν ἄσβεστον ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην ὁ Ἡπειρώτης Ἱεράρχης, ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς συνεχίσεως τοῦ ἔργου, ἣν εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ παραλείψῃ, ἡ δὲ δῆλωσίς μου αὕτη θ' ἀποτελέσῃ ἀναμφιβόλως ἀπαράβατον δι' αὐτὸν δέσμευσιν. Ἀλλὰ τὸ καθῆκον τῆς συνεχίσεως τοῦ ἔργου, ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν παρομαρτήσουσαν δυσχέρειαν, προκύπτει ἐπιτακτικὸν καὶ ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως τῶν μέχρι τοῦδε συντελεσθέντων καὶ τῶν ὑπολειπομένων ἔτι συμφώνως πρὸς τὸ ἐξαγγελθὲν ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ περιοδικοῦ ἐκδόσει ἐκτενὲς πρόγραμμα. Διότι εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι πλούσιον ὑλικὸν ἦλθεν ἤδη εἰς φῶς, ἐφελκύσαν τὰς εὐμενεῖς κρίσεις διαπρεπῶν σοφῶν, ἡμετέρων τε καὶ ξένων, ἔτι δὲ καὶ βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀλλὰ πλεῖσθ' ὅσα τῶν διὰ τοῦ ἀρχικοῦ προγράμματος ἐπηγγελμένων δὲν ἐπετεύχθησαν. Τὸ τοπωνυμικὸν καὶ τὸ γλωσσάριον τῆς Ἡπείρου δὲν ἐγράφησαν εἰσέτι, ἡ ἐξάντλησις τῶν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν δὲν συνετελέσθη, ἡ δὲ ἔντασις τῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν καὶ λαογραφικῶν ἐρευνῶν δὲν προσέλαβε τὰς εὐκταίας διαστάσεις.

Πλὴν τούτων καὶ ἄλλα πολλὰ ὑπολείπονται πρὸς ἐκτέλεσιν κατὰ τὴν ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἀρχομένην δευτέραν τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» δεκαετίαν, ὡς φέρ' εἰπεῖν ἡ «Ἱστορία τῆς Ἡπείρου» ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, ἡ ἐν συστηματικῇ ἐπιστημονικῇ κατατάξει καθ' ὕλην καὶ χρόνον «Ἡπειρωτικὴ Βιβλιογραφία», ἔτι δὲ τὸ «Ἡπειρωτικὸν Λεύκωμα», ὅπερ δέον νὰ περιλάβῃ τὰς βιογραφίας καὶ τὰς σωζομένας εἰκόνας, εἰ δυνατόν, πάντων τῶν ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους, ἐν τοῖς Γράμμασι καὶ ταῖς Ἐπιστήμασι διαπρεψάντων, ὡς καὶ τῶν ἐπὶ φιλοπατρίᾳ καὶ φιλομουσίᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ διακριθέντων καὶ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἀναλωθέντων πολυπληθῶν Ἡπειρωτῶν.

Ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα ἴσως, εἰς αὐτοτελεῖς ἐκδιδόμενα τόμους, θ' ἀποτελέσωσι τὸν ἐσμὸν τῶν τιμητικῶν δορυφόρων τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν». Ἐλπίζω δὲ ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἡπειρῶται, καὶ δὴ καὶ οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν πέντε ἠπείρων Διασπορᾷ, θὰ κατανοήσωσιν ἐπὶ τέλους τὴν μεγάλην σημα-

σίαν τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ὅπερ ὑπῆρξεν ἐν πολλοῖς πρωτοπόρον, δέον δὲ νὰ χρησιμεύσῃ, ὡς καὶ ἐχρησίμευσεν ἤδη, ὡς ὑπόδειγμα ἄλλων ὁμοίων, ἀφιερωμένων εἰς τὴν ἔρευναν τῶν καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ πατρίων πραγμάτων, ἅτινα ὁ εἰσελαύνων γοργῶς πλέον ψευδῆς εὐρωπαϊκός, ὡς λέγεται, πολιτισμός, διαλύει, ὡς μὴ ὄφειλε, καὶ καταστρέφει, καὶ θὰ παράσχῃ τὴν γενναίαν αὐτῶν ὑποστήριξιν, ἣν εὐλόγως ἀνέμενον παρὰ πάντων τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά», ἀλλ' ἦτις ἀτυχῶς δὲν παρεσχέθη αὐτοῖς μέχρι τοῦδε εἰς βαθμὸν ἐπαρκῆ καὶ ἀνάλογον πρὸς τὸν ἱερὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐγενῆ αὐτοθυσίαν τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῶν.

Εἶναι πεπρωμένον, ὅπως τὰ πνευματικὰ ἔργα μὴ ἀμείβωσι τοὺς ἐργάτας αὐτῶν ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλ' ἀμείβουσιν ὁμῶς αὐτοὺς μετὰ θάνατον, διατηροῦντα τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν φήμην εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Καὶ ἐὰν τὰ ὑπολειπόμενα ἐκ τῶν πολλῶν καὶ θαυμασίων κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' καταρρεύσωσιν ποτε ὑπὸ τὰ ἀπηνῆ, ἀλλ' ἀφανῆ πλήγματα τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, τὸ *Corpus Juris Civilis* θὰ μείνῃ ἕσασι ὡς μνημεῖον ἀκλόνητον καὶ φωτοβόλον καὶ ἀνέσπερον τῆς δράσεως τοῦ μεγαλεπηβόλου ἐκείνου βυζαντινοῦ βασιλέως. Τοῦτ' αὐτὸ δύναμαι νὰ προείπω διὰ συμβῆ, τηρουμένων τῶν ἀναγκαίων ἀναλογιῶν, καὶ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἡπειρώτου Ἱεράρχου. Ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον τὰ ὠραῖα κτίσματα ἅτινα τῇ προνοίᾳ καὶ τοῖς μόχθοις αὐτοῦ ἐγεγρήθητα κοσμοῦσι νῦν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Εὐάνδρου Ἡπείρου, εἰς τὰ βάρθη τῶν ἀπανταχοῦ Βιβλιοθηκῶν θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε οἱ τόμοι τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» μετριόφρονες μὲν, ὡς ἀρμόζει, ἀλλ' εὐφραδεῖς καὶ αἰώνιοι κήρυκες τῆς ἐνεργητικῆς αὐτοῦ δράσεως. Προσβλέπων τοὺς τόμους τούτους ὁ Ἰωαννίνων Σπυρίδων δύναται ἀνεκδοιάστως ν' ἀναφωνήσῃ τὸ τοῦ Λατίνου ποιητοῦ

«*Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira nec ignis
>Nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas.*»

(Ovid. Met. XV 870 s.)

*Ἐγγραφον ἐν Θεσσαλονίκῃ,
τῷ 1936 Ἀπριλίου φθίνοντος

ΓΕΡΙΚΛΗΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΗΣ

Πρὸς τιμὴν τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐπιστήμης καὶ ὑψίστην ἰκα-
νοποίησιν τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» ὁ διαπρεπὴς ἐν Ἰταλίᾳ
ἐγκατεστημένος Ἑπειρώτης λόγιος κ. Κ. Μέρτζιος, δι' ἀτρύτων
μόχθων καὶ σοβαρᾶς ἀτομικῆς δαπάνης ἔφερεν εἰς πέρας τὴν ἔρευ-
ναν τοῦ ἀνεξαντλήτου ἀρχείου τῆς Βενετίας διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ
εἰς τὴν Ἑπειρον.

Καὶ τὸ ἀνέκδοτον πλούσιον ὑλικὸν τῆς ἐρεύνης ταύτης, τοῦ
ὁποίου ἀπαρχὰς προσφέρομεν διὰ τοῦ παρόντος τόμου, ἐπιχέον
ἄπλετον φῶς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν Σχολείων τῆς πόλεως τῶν
Ἰωαννίνων, ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς καταστάσεως, ἐπὶ τῶν ἐμπορι-
κῶν καὶ ἄλλης φύσεως σχέσεων μεγάλων Ἑπειρωτῶν πρὸς τὴν
Δύσιν καὶ ἐπὶ πλείστων ἄλλων σημείων τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπειρω-
τικῆς Πρωτευούσης κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας, θὰ
κοσμήσῃ τὰς σελίδας τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν», ἐγκαινιάζον
ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐκφράζοντες πρὸς τὸν ἀκαταπόνητον ἐρευνητὴν τὰς θερμὰς
εὐχαριστίας τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐπιστήμης, ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα,
παρὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἀπογοητεύσεις, ὅτι τὸ τόσον εὐγενὲς παρά-
δειγμα αὐτοῦ δὲν θὰ μείνῃ μεμονωμένον.

ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΓΥΡΙΔΩΝ

ΝΕΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑΙ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΗ΄ ΑΙΩΝΑ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΜΟΣΧΟΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Ὑπὸ

ΒΑΛΕΡΙΟΥ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗ

Εἰς τὸν Θ΄ τόμον τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐδώκαμεν πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν σχέσεων τῶν Μοσχοπολιτῶν μετὰ τῆς Βενετίας κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα. Ἐλπίζομεν ὅτι καὶ τὸ παρὸν ἄρθρον μας θὰ συμβάλῃ κατὰ τι εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ μεγάλου τούτου ἐμπορικοῦ καὶ πνευματικοῦ κέντρου, ὁποῖον ὑπῆρξεν ἡ Μοσχόπολις.

Ὅπως πολὺ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ κ. Χρῆστος Σούλης¹⁾, ἔπρεπε νὰ ἔχη γραφῆ μία πλήρης μονογραφία τῆς ἱστορίας τῆς Μοσχοπόλεως. Ἀλλὰ διὰ νὰ συνταχθῆ τοιαύτη μονογραφία, νομίζομεν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ διαθέτῃ ὁ συγγραφεὺς τῆς σειρᾶν μελετῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἀρχικὴν προέλευσιν, τὴν γλῶσσαν, τὰ ἥθη, τὸ ἐμπόριον, τὴν πνευματικὴν δίαιταν τῶν Μοσχοπολιτῶν, καθὼς καὶ τῶν πολυαρίθμων ἀποικιῶν τὰς ὁποίας ἴδρυσαν οὗτοι εἰς διάφορα κέντρα τῆς μεσημβρινῆς καὶ κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἀπαιτοῦν ἐργασίαν ἐντατικὴν καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἀπέχομεν ἀκόμη πολὺ ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ὥστε ν' ἀναλάβωμεν τὴν συγγραφὴν τοιούτου ἔργου, τὸ ὁποῖον βεβαίως θὰ παρεῖχε μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἱστοριογραφίαν τῆς Ἡπείρου.

Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν πάντοτε τοῦ ἐν Δυρραχίῳ Προξένου τῆς Βενετίας, διατηρουμένην εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς πόλεως τῶν ξεναγῶν, ἠντλήσαμεν τὰς πληροφορίας ἐπὶ τῶν ὁποίων συνετάξαμεν τὴν παροῦσαν μελέτην.

Τῷ 1705 τὰ συμφέροντα τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας ἀντιπροσωπεύει ἐν Ἀλβανίᾳ ὁ Pietro Rosa. Διὰ μέσου τούτου οἱ Μοσχοπολίται διεξάγουν τὸ ἐμπόριόν των μετὰ τῆς Βενετίας, καὶ εἶδομεν εἰς τὸ προη-

1) Βλ. «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά», Τόμ. Θ' σελ. 254-255.

γούμενον ἄρθρον μας τὴν ἐπιστολὴν τὴν ὁποῖαν τοῦ ἀπευθύνουν ὁκτῶ ἔμποροι τῆς Μοσχοπόλεως διὰ νὰ τοῦ ἐκφράσουν τὴν ἀφοσίωσίν των.

Ἄλλ' ὁ μεγαλείτερος ἐχθρὸς τοῦ Βενετικοῦ ἔμπορίου καὶ τοῦ P. Rosa εἰς τὸ Δυρράχιον εἶναι ὁ Νικόλαος Πουλημένος «Ἕλλην τὴν ἐθνικότητα, γεννηθεὶς εἰς τὰ Ἰωάννινα, τόπον ὑποκείμενον εἰς τὸν Τοῦρκον»¹. Ὁ Νικόλαος οὗτος εἶναι «Πρόξενος Ὀλλανδὸς»² καὶ κατώρθωσε, χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἐν Κων]πόλει πρεσβευτοῦ, νὰ γίνῃ γραμματεὺς τῆς σκάλας τοῦ Δυρραχίου, ἀντὶ τοῦ Δημήτρη Τριανταφύλλου τὸν ὁποῖον ὑπεστήριζεν ὁ P. Rosa. Διὰ τὸ μῖσός του κατὰ τῆς Βενετίας, ὁ Πουλημένος λέγει, τὸ 1705, πρὸς τινὰς ἑμπόρους τῆς Μοσχοπόλεως, ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Μωρηᾶ³ εἶναι πολὺ δυσηρεστημένοι ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας καὶ ὅτι ἔστειλαν τριάντα ἢ σαράντα ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ παραπονεθοῦν εἰς τὴν Ὑψηλὴν πύλην. Προσθέτει ὅτι ἐλπίζει νὰ ἴδῃ νέον πόλεμον τουρκοβενετικὸν καὶ ν' ἀποθάνῃ τότε εὐχαριστημένος⁴.

1) «Nicolò Pulimeno, greco di nazione, nattivo di Gianina, luogo soggetto al Turco». (Archivio di Stato in Venezia, Bailo di Costantinopoli, filza 130, lettere Ecc. Bailo Kv. Alvise Mocenigo, 1709-1714).

2) «Il porto di Durazzo è un seno da dove posson sorgere tempeste. I Perastini inquieti che vi negoziano, i Barbareschi che vi approdano, quel Polimeno, console olandese, torbido nemico del nome e del veneto commercio, sono apparati di circostanze non buone; tutti ricercherebbero l'assistenza in quel luogo d'un console veneto di maturità e di destrezza.» (Archivio di Stato in Venezia, Relazioni, Senato, III, Seereta I, 7). Εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Carlo Ruzzini πρεσβευτοῦ τῆς Βενετίας ἐν Κωνσταντινουπόλει.

3) Ἡ Πελοπόννησος ἀνῆκεν εἰς τοὺς Βενετοὺς διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρολιβιτς (1699).

4) «... Questo sagace spirito [Pulimeno] è così datto alla malitia che va machinando ogni giorno più tutte le vie confacenti al suo proprio interesse, senza riguardo alcuno del pregiudizio che può portar alli altri, esprimendosi giornalmente che spera di veder una nuova guerra e poi morirà contento. Martedì mattina, primo giorno di settembre, disse a certi mercanti greci di Moscopoli d'haver inteso che di Morea siano partite quaranta o cinquanta persone, e che siano andate in Constantinopoli ad esclamar alla Porta contro li publichi rapresentanti di detto Regno, con farli creder che non possono più viver sott' il governo della Serenissima Republica; non saprei però a che motivo esprime questi sentimenti, se non provenienti da un interno livor che nutrice e sempre nutrirà verso il Veneto Dominio. I giorni passati pervenne da Constantinopoli un ferman a Dimitri Triandafilo, col quale era statto elletto scrivano di cotesta scala di Durazzo; oppostosi di subito il Pulimeno, glielo ha fatto sospendere, facendoli formar processo da questo cadì, con testimonij falsi (essendovene nella Turchia una grandissima abbondanza, che così parimente

Ὁ Νικόλαος Πουλημένος, ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τοῦ προξένου τῆς Βενετίας, ζημιώνει πολὺ τὴν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν, διευθύνων ὅλα τὰ ἐμπορεύματα πρὸς τὴν Ἀγκῶνα ἐπὶ πλοίων ντουλτσινιωτικῶν. Ὁ P. Rosa περιμένει ἀνυπομόνως τὰ γράμματα τῶν Μοσχοπολιτῶν διὰ νὰ τὰ στείλῃ, ὁμοῦ μὲ τὰ τῶν ἐμπόρων τῆς Σιατίστης, εἰς τὸν βάϊλον (πρεσβευτὴν) Ascanio Giustiniani. Θέλει διὰ τοῦτου νὰ δείξῃ ὅτι οἱ ἔμποροι τῆς Μοσχόπολεως καὶ τῆς Σιατίστης, οἱ ὁποῖοι ἐμπορεύονται μετὰ τῆς Βενετίας, δὲν ἀναγνωρίζουν τὸν Πουλημένον ὡς γραμματέα τῆς σκάλας τοῦ Δυρραχίου¹.

Εἰς ἐπιστολὴν τοῦ τῆς 16 Φεβρουαρίου 1709, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Alvise Mocenigo βάϊλον Βενετὸν ἐν Κων]πόλει, ὁ P. Rosa συνιστᾷ τὸν Ἰωάννην Γεωργίου Παπᾶν «ἔμπορον Ἑλληνα τῆς Βοσκοπόλεως καὶ φίλον τοῦ Προξενείου» ὁ «ὁποῖος ἐμπορεύεται ἐν Βενετία καὶ μεταβαίνει διὰ τὰς ὑποθέσεις του εἰς τὴν Κων]πολιν. Οὗτος εἶναι ἐπιφορτισμένος νὰ δείξῃ εἰς τὸν βάϊλον τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκειται ἡ σκάλα τοῦ Δυρραχίου ἔνεκα τῶν παρεξηγήσεων καὶ τῶν συρράξεων

---

ha fatto quando ha sollicitato i mercanti d' andar in Costantinopoli, servendosi di tutte le falsità) col qual lo fa apparir fallito, ladro, sussuratore et altre cose simili, e questo lo spedi la sera del 7 corrente ad uno de' primi dragomani del suo imbasciator, con ordine di far annichilar quello del Dimitri e di fargliene far uno in suo nome, ma di tal forza che niuno glielo possa levar, a sol fine di voler anco in questo tener oppressa la scala . . . » [11 Σεπτεμβρίου 1705] (Archivio di Stato in Venezia: Cinque Savj alla Mercanzia, filza 661, lettere dei consoli, Durazzo, 1700-1711).

1) « . . . Humilio all' E. V. qui inserte le copie delle carte speditemi da mercanti sacistini fatte far contro il Pulimeno, attendendo anche quelle dei mercanti di Voscopoli che pervenutemi le spedirò con espresso le autentiche tanto delli uni quanto delli altri, dalle quali la sublime virtù di V. E. potrà comprendere quanto sia abhorito sì da Turchi che da Christiani il nome del perverso Pulimeno . . . » [29 Ἰουλίου 1706].

« . . . Attendo di giorno in giorno le carte da mercanti di Voscopoli per trasmetterle unite a quelle de' Sacistini con espresso all' E. V. quando pur le di lei generose gratie non mi pervenissero prima di far tal spedizione. Il Pulimeno tenta d' incaminar i suoi effetti per Ancona con bastimenti dulcignoti sopra la fiducia che con bandiera turca non saranno molestati da Venetiani; tali sono li perversi manegi di questo inquieto huomo, diretti sempre a' danni della publica quiete; non sò però se ciò li riuscirà, stante che a quella parte non vorano il commercio di cotesti barbari, che purtroppo il passato hanno afflitto quei popoli con rapine, a' quali altro non mancherebbe che rendersi pratici di tutti i luoghi di quel paese, del che ne ho anche portato li avisi all' Eccellentissimo Signor Proveditor di Dalmatia . . . » [18 Αὐγούστου 1706].

(Archivio di Stato in Venezia, Bailo di Costantinopoli, filza 127, Lettere Ecc. Bailo Kv. Giustinian, 1703-1709).

αἱ ὁποῖαι συμβαίνουν μεταξὺ τῶν ἐφοπλιστῶν τοῦ Περάστρου (παρὰ τὸ Κάτταρον) τῆς Τριπόλεως καὶ τοῦ Ντουλτσῖνο ¹.

Εἰς τὰ 1711, κατὰ τὸν ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον, ὁ P. Rosa ἀγγέλλει εἰς τοὺς «cinque savi alla mercanzia», εἰς ἐπιστολὴν τῆς 18 Ἰαν., ὅτι ὁ βεγλερβέρ ἔχει διαταγὴν νὰ διατρέξῃ τὴν Ρούμελην καὶ νὰ μεταβῇ ἐπίσης κατὰ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀδριατικῆς: Ὁ Δημήτριος Βιζούκας ἔγραψεν ἀπὸ τὴν Μοσχόπολιν πρὸς τὸν Ἰωάννην Νεράντζην (ἔμπορον τῆς Σιατίστης ἐγκατεστημένον εἰς τὸ Δυρράχιον) ὅτι ὁ βεγλερβέρ, δι' ὅλης τῆς πορείας ἀπὸ Σόφιας εἰς Μοναστήριον, ἀφήρесе τὰ ὅπλα «ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας» πληρώσας εἰς αὐτοὺς τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας των, ὅτι συνέλαβεν ὅλους τοὺς προὔχοντας καὶ ὅτι ἀπὸ παντοῦ ἀπήγαγεν ἀλυσσοδέτους πολλοὺς ².

1) «Illustrissimo et Eccellentissimo Signor Signor Padrone Collendissimo
»Per alcuni suoi affari si porta a Costantinopoli il Signor Gianni Georgio Papa, mercante greco da Voscopoli, negoziante in Venetia et amico di questo consolato, il qual mi pregio di raccomandarlo al solito, al validissimo patrotinio di V. E., suplicandola riverentemente beneficiarlo con le gratie che suole dispensare la di lei inatta generosità, mentre ancor lui ci favorisce a questa parte.

»Al medesimo li ho consegnato altra mia del no. 27 per l' E. v. et a voce l' esprimerà l' agitationi di questo consolato e della scala, come pure la poca giustizia che li consoli conseguiscono a questa parte da comandanti et alle gravose spese che giornalmente soggiace il consolato, con gli pochi utili de gl' incerti, per il che con gl' atti più profondi della mia rassegnatione mi raccomando alla di lei pietosa beneficenza, per poter in alcuna modo risarcirmi di tanti danni da me sofferti nel passato per causa dei gravi accidenti nati in questa rada tra Perastini, Barbareschi e Dolcignoti, et il tutto cade a dani del console come è ben noto alla di lei rettilissima intelligenza, sperando nella di lei clemenza il mio solievo, mentre starò atendendo le di lei venerate prescrizioni, col benigno rescritto della gratia con profondissimo [rispetto] le baccio il lembo delle vesti.

»di V[ostra] E[ccellenza]

»Humilissimo, devotissimo, ossequiosissimo servo,

»d. Pietro Rosa

»Durazzo, li 16 Febraio 1709

»All' Illustrissimo et Eccellentissimo Signor Kv. Alvise Mocenigo.»

(Archivio di Stato in Venezia, Bailo da Costantinopoli, filza 130, lettere Ecc. Bailo Kv. Alvise Mocenigo, 1709-1714).

2) «. . . . Titubanti sono li affari di questo mal fondato impero, nel quale giornalmente succedono novità degne d' essere da me rassegnate alla sublime virtù di V. V. E. E. Il beglierbei ha havuto ordine dalla Porta di far il giro della Romelia e calarsi anco in queste coste, e mossosi giorni sono da Soffia per tutto ove è passato dicono che ha levato l' armi alli Greci con pagargliele la metà di ciò che valevano, e nel medesimo tempo tutti li primati de' cristiani di luoghi ove è passato l' ha fatti prigionieri e seco li condusse in ca-

Ὁ Δημήτριος Βιζούκας καὶ ὁ Ἰωάννης Παπᾶς εἶναι οἱ δύο ἔμπιστοι τοῦ P. Rosa. Ὁ πρόξενος τῆς Βενετίας τοὺς χρησιμοποιεῖ ὅταν πρόκηται νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν ταραχῶν τὰς ὁποίας δημιουργοῦν ἐν Δυρραχίῳ οἱ Ντουλτσινιωταὶ οἱ ἀσκοῦντες τὸ λαθρεμπόριον καὶ τὴν πειρατείαν, ἢ ἐναντίον τῶν χρηματικῶν ἀξιώσεων τοῦ Πασᾶ τῆς Αὐλῶνος. Διότι εἰς ἀντάλλαγμα τῶν χρημάτων τούτων ὁ Πασᾶς θὰ ἐφαρμόσῃ τὰς νομίμους κυρώσεις κατὰ τῶν κακοποιῶν Ντουλτσινιωτῶν, οἱ ὁποῖοι διαταράττουν τὸ βενετικὸν ἐμπόριον εἰς τὴν Ἀδριατικὴν. Οἱ δύο Μοσχοπολιταὶ ἐπιφορτίζονται νὰ συσκεφθοῦν μετὰ τοῦ πασσᾶ περὶ τῶν μέτρων τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ληφθοῦν κατὰ τῶν Ντουλτσινιωτῶν πειρατῶν. Εἰς ἐπιστολὴν τοῦ τῆς 18 Ἀπρ. 1711, ὁ P. Rosa ἀνακοινώνει εἰς τὸν βαῖλον A. Mecenigo «τὴν ἀπάντησιν τὴν ὁποῖαν ἔδωκεν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς προσφάτως εἰς τοὺς δύο ἐμπόρους Ἰωάννην Παπᾶν καὶ Δημήτριον Βιζούκαν τῆς Μοσχοπόλεως». Ὁ βαῖλος θὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξίωσιν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῆς Αὐλῶνος, ἀναγινώσκων τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἀπευθυνθείσης ὑπὸ τῶν Μοσχοπολιτῶν πρὸς τὸν πρόξενον P. Rosa ¹.

tena. Da Voscopoli così ha scritto la decorsa settimana Dimitri Bisucha a questo Neranzi, e che di già era giunto a Monastirij . . . » (Archivio di Stato in Venezia, Cinque Savj alla Mercanzia, filza 661, lettere dei consoli, Durazzo, 1700-1711).

1) «Sotto li otto corrente, col numero 53, scrissi al lungo alla suprema autorità di V. E., anco con replicata, quanto è occorso tra Alli Passà della Valona e li Dolcignoti sopra il consaputo affare delle loro piraterie per questo Golfo a danni de' sudetti veneti e con la presente gli rassegno la risposta che il detto Alli Passà diede ultimamente alli due mercanti Gianni Papa e Dimitri Bisuca da Moscopoli quali furono da me incaricati d' insinuarlo d' avanzare al governo le giuste relazioni, senza punto esser parziale alla iniquità de' detti Dolcignotti, mostrandosi questo d' insistere alla prettesa della *summa del danaro* per rilasciare le giuste informationi per notificarle poi alla di lei grandezza, come rileverà anco dalla qui inserta copia della lettera che a me scrissero in risposta li predetti due mercanti, essendo anco dissimili parere il capizi, nulla di meno ho ritornato a replicare alli mercanti istessi di dover usare tutte le diligenze in persuadere il Passà e Capizi di somministrare giustizia in conformità delle loro commissioni e della verità, assicurandoli che in simil caso saranno generosamente dalla di lei magnanimità generosamente riconosciuti, e facendo sinistramente, lei non tralasciarà di portare nuovi e frequenti ricorsi al Governo contro Dolcignoti, e dell' istesso Passà e capizi particolarmente sopra il motivo dell' istessi Dolcignoti, che si vano milantando che il Passà istesso gli abbia approvato l' esercizio del corso, la qual cosa sarà mal' intesa alla Porta, maggiormente al presente, che li detti Dolcignotti anno commesso nell' interno di questo Golfo altre sceleratezze, particolarmente quella che fe-

Εὐρισκόμεθα ἐν πλήρει ρωσσοτουρκικῷ πολέμῳ. Τὴν Μακεδονίαν λυμαίνονται συμμορίαὶ ληστῶν «χριστιανῶν καὶ τούρκων», οἱ ὅποιοι «ἀπογυμνώνουν καὶ δολοφονοῦν». Αἱ συμμορίαὶ αὐταὶ δὲν παραλείπουν νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὰ πέριξ τῆς Μοσχοπόλεως. Ἔχουν διαταγὴν νὰ «καταστρέψουν ἐκ θεμελίων τὸ μοναστήριον τοῦ προφήτου Ναοῦμ ὀλίγον ἀπέχον ἀπὸ τὴν Βοσκόπολιν καὶ τὸ ὅποιον οἱ χριστιανοὶ παρασκευάζονται νὰ ὀχυρώσουν»¹.

Οἱ Μοσχοπολίται συνεταιρίζονται μετὰ τῶν ἐμπόρων τῆς Σιατίστης. Ὁ Ἰωάννης Γεωργίου Παπᾶς καὶ ὁ Δημήτριος Βιζούκας τῆς Μοσχοπόλεως ἔχουν συνεταιρὸν τῶν τῶν Ἰωάννην Νεράντζην τῆς Σιατίστης. Εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Πέτρου Ρόζα ἀπὸ 13 Φεβρουαρίου πρὸς τοὺς «πέντε savi alla mercanzia» δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τῶν δύο ἐμπόρων τῆς Μοσχοπόλεως οἱ ἀδελφοὶ τῶν Νικόλαος Παπᾶς καὶ Κώστας Βιζούκας συνεχίζουν τὸν αὐτὸν συνεταιρισμὸν μετὰ τοῦ Ἰωάννου Νεράντζη. Οὗτοι πωλοῦν ἔλαιον εἰς τὸν Μιχαὴλ Δίκλις, πλοιοκτήτην τῆς «Madona dei Carmini», ὁ ὅποιος τοῖς δίδει ἐπιταγὴν ἑξακοσίων τσεκινίων (νόμισμα βενετικὸν) πληρωτέων ὑπὸ τοῦ συνεταιρίου τοῦ Niccolò Reghini, ἐμπόρου ἐν Βενετία. Ἀλλ' ἔνεκα τῶν χρεῶν τὰ ὅποια ὁ Ἰωάννης Γεωργίου Παπᾶς εἶχε συνάψει ἐν Βενετία, ὁ ἀδελφός του Νικόλαος, διὰ νὰ μὴ κρατηθῇ τὸ ποσὸν τὸ ἀνήκον εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν 600 τσεκινίων τὰ ὅποια θὰ ἐπλήρωνεν ὁ Reghini, ἀρνεῖται νὰ ἀναφερθῇ τὸ ὄνομά του εἰς τὴν ἐπι-

---

cero al presente a queste spiagge come l' alta intelligenza dell' Eccellenza Vostra osserverà dalla qui inserta copia di costituito . . . » (Archivio di Stato in Venezia, Bailo di Costantinopoli, filza 130, Lettere Ecc. Bailo Kv. Alvise Mocenigo, 1709-1714).

1) «M' è parso di dovere rassegnare alla grandezza di V.V. E.E. le presenti notizie. In diversi luoghi della Macedonia e Romelia si sono di già radunati ladri da strada, numerosi di 4 in 5 cento persone per ciasche capo tra christiani e turchi, e li medesimi spogliano e assassinano, per il più li Turchi, tra' quali un famoso capo detto Bitulas, poco distante di Monasteri, s' attaccò col beglierbei e lo ruppe con obligarlo alla fuga con morte de' suoi, per la qual cosa promise il perdono ad un altro capo, con questo che andasse con li suoi a scacciare il Bitulas, e mentre questo marchiava per eseguire fintamente il comando, gionse comandamento dalla Porta al beglierbei di perdono al Bitulas, ma che l' istesso dovesse con otto cento de' suoi portarsi a Negroponte per presidiare quella piazza, del che per ancho non s' è risolto stante che dubbita di tradimento et l' altro hebbe ordine di andare a distruggere da' fondamenti il monastero del profetta Nauon, che giace poco discosto da Voscopoli, col pretesto che li christiani si posano in quello fortificare, del che s' attende l' esito . . . » [30 Ἀπριλ. 1711] (Archivio di Stato in Venezia, Cinque Savj alla Mercanzia, filza 661, lettere dei consoli, 1700-1711).

ταγὴν καὶ ζητεῖ τὸ ὄλον ποσὸν νὰ περάσῃ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κώστα Βιζούκα. Ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου ἀπὸ τοὺς cinque savi alla mercanzia, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Γεωργίου Σταματέλλου, Ἕλληνας ἐμπόρου ἐν Βενετία, ὁ P. Rosa ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Νικόλαος Παπᾶς, ὅστις διεδέχθη ἐν τῷ συνεταιρισμῷ τούτῳ τὸν ἀδελφόν του, ἔχει τὸ μεγαλείτερον ἐνδιαφέρον εἰς τὸ ἔλαιον τὸ ἀποσταλὲν εἰς Βενετίαν. Ζητεῖ λοιπὸν ὁ Νικόλαος Παπᾶς διὰ τεχνάσματος ν' ἀποφύγῃ νὰ ἀναλάβῃ εἰς βᾶρος του τὰ χρέη τὰ ὅποια ὁ ἀδελφός του εἶχε συνάψῃ εἰς τὴν Βενετίαν¹.

1) «Illustrissimi et Excellentissimi Signori Signori Padroni Collendissimi.

»In esecuzione de' sovrani commandi di V.V. E.E. come appare in loro venerata lettera, ma senza data, pervenutami li 10 corrente, benchè la suppongo del mese di Novembre passato, rilasciata ad istanza e suffragio del detto Giorgio Stamatello, negoziante in Venetia, con la quale mi commandano d' informare loro E.E. se li nove cai d' oglio che ha caricato in questo luoco sotto li 28 Maggio dell' anno 1712. il Padron Michiel Diclich della marcilliana Madonna de' Carmini, come pure la lettera di cambio delli zechini seicento e otto fatta dallo stesso Padron Diclich, pagabili dal signor Nicolò Reghini, negoziante in Venetia, se in detto oglio e zecchini sopra espressi vi sij interesse del quondam Giovanni Giorgio Papa da Voscopoli sive di Nicola suo fratello, sopra ciò la mia divotione rassegna all' E.E. V.V. che qui nel consolato, sotto il giorno stesso sono venuti a trattare si per l' imbarco delli nove cai d' oglio, si per quelle che hanno venduto al Padron Diclich, che assendeva il valsente del venduto a zechini settecento e otto. Li due compagni, cioè il detto Costantin Bisuca e Nicola Papa, quali in mia presenza e per mio mezzo hanno stabilito il prezzo dell' oglio venduto col Padron Michiel Diclich, come pure l' imbarco delli nove cai sopra espressi che glieli conduca sotto nolo a Venetia, come fece, e diss subito ad ambidue contai cento zechini di capara per conto e ordine d' esso Padron Diclich, e dopo che li consegnarono l' oglio si restrinsero i conti e gli rimasse debitore li zechini seicento e otto, de' quali gli ha fatto la lettera di cambio, pagabili da signor Nicolò Reghini, di lui parcenevole, e perchè il deffunto Giovanni Giorgio Papa teneva alcuni debiti in Venetia, non volse Nicola, di lui fratello, esser mentovato nella poliza di carico, nemeno nella lettera di cambio, et ha voluto che il tutto passi sotto il nome di Costa Bisuca, fratello del defunto Demetrio Bisuca, ch' era compagno del quondam Giovanni Giorgio Papa, e perciò attesto al gravissimo magistrato di V.V. E.E. che il quondam, Giovanni Giorgio Papa ha il maggior interesse nelli detti cavi d' oglio e nelle zechini seicento e otto dell' altro compagno e nelle di lui ragioni successe Nicola, suo fratello, havendo anco rilevata questa verità da voce d' altro mercante da Voscopoli, oltre d' haverlo io penetrato nel giorno che si stabili la vendita, dalla propria boca di Costa Bisuca e di Nicola Papa, e nel punto che si tratava il negozio stesso, ci servì d' interprete della lingua greca il detto Giovanni Neranzi da Sacista, il qual era compagno delli due defonti; sopra detti cavi nove d' oglio e zecchini, ho fatto tenere altre carte autentiche stipulate per li alti di questa cancelaria consolare al sopra nominato